

Н.Л. Тодосієнко,
старший викладач кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СПРИЙМАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСНІ

Постановка проблеми. Національне виховання реалізує глибоке і всебічне пізнання творчої спадщини рідного народу, його історії, культури, духовності, і на цій основі – пізнання кожним учнем, вихованцем самого себе як індивідуальності і як частки своєї нації, а через неї і всього людства. Естетико-виховна робота в сучасній початковій школі ґрунтується сьогодні на традиціях національного виховання, що відповідає потребам відродження незалежної України. Посилена увага освітян до становлення та гармонійного розвитку особистості юних українців надає можливість для пізнання своєї історії, традицій, звичаїв, мови, культури, формування національної свідомості, гідності, патріотичних почуттів до рідної землі.

Аналіз попередніх досліджень. Аналіз наукових педагогічних праць дозволив констатувати, що проблема естетичного виховання дітей залишалася актуальною протягом останніх десятиліть минулого століття. Представниками педагогічної сфери в галузі вивчення естетичної культури (І.Зязюн, Л.Масол, Н.Миропольська), дослідниками вікової психології та психології мистецтва і творчості (І.Бех, Л.Виготський та ін.), представниками авторських концепцій та програм формування у дітей естетичних ідеалів та ціннісних орієнтацій (О.Рудницька, Г.Тарасенко, Е.Печерська), теоретиками поліхудожнього виховання (Л.Масол, О.Щолокова) постійно піднімалися питання формування естетичних смаків умовах сучасного соціокультурного простору.

Високо цінували роль творчості в естетичному вихованні учнів П.Блонський, В.Сухомлинський, К.Ушинський. Поширення прогресивних тенденцій в музичному житті України, педагогічний досвід митців, виховна робота з дітьми сприяли появі перших збірок-зразків рідного фольклору: В.Верховинець «Весняночка», П.Козицький «Сонечко», А.Вахнянин «Малим дітям», «Збірки пісень з Поділля» та науково-методичних посібників з даного питання М.Леонтовича. Музично-педагогічна творчість В.Верховинця, П.Козицького, Л.Ревуцького сприяла подальшому розвитку основоположних засад вокально-естетичного виховання дітей шляхом залучення їх до вивчення творів дитячого фольклору, народної пісні й танцю. Важливість естетичного виховання дітей на засадах народної педагогіки, українського музичного фольклору представлені в дослідженнях сучасних вчених О.Воропая, Г.Довженюк, П.Гнатенка, В.Поплужного, В.Скуратівського, М.Стельмаховича. За останні десятиліття проведена значна дослідницька робота з проблеми вокально-естетичного виховання, але не до кінця розкритими залишаються питання формування та розвитку естетичного сприймання молодших школярів

засобами співочої діяльності, які мають теоретичний і практичний інтерес.

Мета статті – з'ясувати теоретичні та практичні аспекти використання вокального виховання та української народної пісні в процесі формування естетичного сприймання у дітей, естетико-виховній роботі з молодшими школярами.

Виклад основного матеріалу. Молодший шкільний вік – період активного всебічного розвитку духовного світу дитини. Л.Виготський, Г.Костюк, Б.Теплов стверджували, що даний вік є початком усвідомленого ставлення до різних видів мистецтва, мотивованого вибору художніх творів і розуміння їхнього змісту. «Без музики важко переконати людину, яка вступає в світ, у тому, що людина прекрасна, а це переконання по суті, є основою емоційної, естетичної, моральної культури. Музика є одним з найтонших засобів привернення до добра, краси, людяності» – писав В.Сухомлинський [4, с. 54].

Протягом багатовікової історії український народ виховання дітей відбувалось поруч з народним мистецтвом, музичним фольклором. Українські фольклористи К.Квітка, а також композитори М.Лисенко, М.Леонтович та інші не лише збирали народні пісні, а й обробляли їх для використання в процесі музично-естетичного виховання.

З метою визначення місця і ролі музичного мистецтва у житті сучасної української родини нами було проведено експериментальне дослідження, у ході якого ми здійснили опитування батьків та учнів. В опитуванні взяли участь 44 родини. Аналіз відповідей на перше запитання дав змогу нам визначити, що естетичним вихованням з усіх опитаних родин загалом займаються 82% батьків (не займаються – 9%, не дали відповідь на це питання також 9%).

Серед багатьох важливих питань, пов'язаних з музично-естетичним вихованням дітей, варто звернути увагу на використання вокальної та хорової музики в початковій школі. Тому українська народна пісня повинна займати все більш вагоме місце в шкільних програмах з музики та навчальних посібниках. Нині діючі програми з музики для загальноосвітніх шкіл покликані сформувати у дітей музичну культуру, неодмінною частиною якої сьогодні є знання українського музичного фольклору, осмислення його самобутніх національних особливостей, творча інтерпретація фольклорних зразків. Ці програми ґрунтуються на визнанні «виняткової ролі народного мистецтва в масовому музичному вихованні як засобу формування справжньої культури і духовності підростаючого покоління» [5, с.6].

Вирішальну роль в вокально-естетичному вихованні відіграє дитяча співоча творчість – досвід музичної імітації, імпровізація пісенного, ігрового та танцювального образів, музично-пісенне і пластичне оформлення гри, спроби творити музику, задоволення від самовираження в діях під музику, театралізація пісень, постановка фрагментів дитячих опер, музичних казок.Зростання рівня вокально-естетичного розвитку дітей нам надало використання репертуару з іграми та піснями композиторів-класиків, а саме В.Верховинець «Весняночка»: пісні-ігри «Весна іде», «Вийди, вийди сонечко»,

«Ой, ходить Іванко», «А вже весна», «Ой, летіла зозуленька», «Подоляночка», «Ходить гарбуз», «Ой, у вишневому садочку», «Перепілка», «Вишні-черешні», «І шумить, і гуде» та інші; пісня-гра «Унадився журавель» у записі С.Дрімцова.

Отже, формування естетичного сприймання учнів молодших класів засобами українського музичного фольклору здійснюється шляхом включення школярів в педагогічно керовану художньо-естетичну діяльність. Це передбачає набуття дитиною не лише чуттєвого, а й інтелектуального та практичного досвіду в процесі спілкування з музичними творами. «Досвід емоційно-чуттєвого реагування здобувається при сприйнятті учнями кращих творів національно-музичного фольклору та оволодінні навичками переносу здобутого чуттєвого досвіду на розуміння явищ навколишнього життя. Нагадаємо, що для досягнення оптимальних результатів, сприймання доцільно проводити в три етапи: мелодико – ритмічне диференційоване сприймання; поглиблений слуховий аналіз; цілісне сприймання» [2, с.23].

Інтелектуальний досвід, зазначає Л. Масол, «формується в процесі засвоєння знань про особливості української народної музики, специфіку морального та естетичного змісту через оволодіння засобами розумових дій: виділення головного, порівняння, узагальнення» [3 с. 54].

Ми вважаємо, що співацька діяльність у молодшому шкільному віці є важливим та дійовим засобом формування і розвитку загально-музичних здібностей та емоційності школярів. В результаті спеціального дослідження, нами з'ясовано дійсний стан розвитку естетичного сприймання дітей. Так, рівень розвитку естетичного сприймання до експерименту значно зріс після проведення експериментальної роботи. Але без спеціального стимулювання цей процес йде досить повільно. У контрольній групі до експерименту високий рівень спостерігається у 12%, середній – 45% і низький – 43%. Після проведення експерименту: високий рівень – 17%, середній – 45%, низький – 38%. Зростання обумовлено запропонованими методами і прийомами активізації естетичного сприймання засобами використання вокальної діяльності та співочої творчості. У експериментальній групі до експерименту високий рівень був у 10%, середній – у 46%, низький – у 44%. Після: високий – 28%, середній – 47%, низький – у 25%.

Порівняльне зіставлення результатів дослідження контрольної та експериментальної груп показують, що процес формування естетичного сприймання значно поліпшується, коли педагог дотримується методів та прийомів активізації творчої співочої діяльності дітей, що містять в собі інтеграцію мистецтв, малювання музичних фольклорних сюжетів.

Висновки. На нашу думку, в формуванні естетичного сприймання дітей молодшого шкільного віку вокально-хорове мистецтво, український музичний фольклор, зокрема народна пісня, повинні бути домінуючими і вирішальними в формуванні правильних ідейно-естетичних уявлень, в надбанні художніх навиків, які дозволяють в майбутньому розкрити і оцінити красу, багатство як національної народної і професійної музики, так і творів світової культури .

Література

1. Бриліна В.Л. Педагогічне значення вокального фольклору в музично-естетичному вихованні // В.Л.Бриліна / Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід: зб.наук.праць. Вип. 41.-2015.- С.231-235 .
2. Верховинець В.М. Весняночка: Ігри з піснями для дітей дошкільного віку та молодших школярів / В.М. Верховинець. - К. : Музична Україна, 1989. – 340 с.
3. Масол Л.М. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах / Л. М. Масол // Шкільний світ. - 2002. - № 9. - С. 1-16.
4. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5 т. – Т. 1. – К. : Рад. шк., 1977. - С 55-209.
5. Тодосієнко Н.Л. Мистецтво як засіб формування естетичного сприймання у молодших школярів / Н.Л. Тодосієнко //Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (VI школа методичного досвіду): матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 28-29 листопада 2016 р. / за ред.. Л.С. Бровчак, Л.В. Старовойт. – Вінниця : ФОП Корзун Д.Ю., 2

Ю.Усенко,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
наук. керівник–канд. пед. наук, ст.викладач Т.В. Коваль

УРОКИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЯК СКЛАДОВА ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.

Постановка проблеми. У науковому просторі вже близько п'яти століть у європейській гуманітарній традиції не припиняються дебати про природу специфічної людської здібності до творчості – вміння створювати нові форми речей, відносин, поведінки, ситуацій в межах чого завгодно. «Поняттям творчість охоплюються всі форми створення і появи нового на фоні існуючого, стандартного». Тема творчості тісно пов'язана з вирішенням філософської, художньо- естетичної, психолого-педагогічної та соціокультурної проблем.

Проблемою розвитку творчості і творчих здібностей учнів займалися та досліджували у різні часи не тільки відомі педагоги, але й дослідники, мислителі, філософи, науковці. Коли мова йде про творчість дитини, важливим є те, що учні найчастіше не створюють щось зовсім нове, але створення, відкриття суб'єктивно нового для дитини вже є проявом творчості. Робота не за шаблоном, не за зразком є також показником розвинутих творчих здібностей. Творчість є одним із засобів підвищення емоційного тону особистості, закріплення комплексу емоційно-вольової регуляції, а головне — актуалізації позитивної гами переживань, яка супроводжує ефективну працю, переживання